

ACC. N:R M. 14482: 1-15.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Mojken Persson, Landbruker*
 Härad: *Rönneberg* Berättare: *Anna Weberg, P. L. Jbb*
 Socken: *S. t. Jbb* Berättarens yrke: *änkefru*
 Uppteckningsår: *1958* Född år *1870 i P. L. Jbb*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Väster i hushåll, läckkonst och magi.	s. 1-2.	Lu F 72
Danskt och svenskt.	s. 3-4.	" 84
Andrade vanor vid landsbygdshe- rens matbrödförsörjning.	s. 5.	" 92
Husboudetfolk och tjänstefolk.	s. 6-8.	" 105
Gudsstjänst och nattvardsgång.	s. 9-15.	" 107

Växter i hushåll, läkekonst och magi.

I stället för tobak använde man körsbärsblad.

Kummin plockade de mycket och samlade. De hade kumminbränn-
vin här de var förkylda. Jag undrar om de inte hade kummin i
brödet också, och kumminkringlor hade de.

Malörtsbrännvin var mest som medicin, när de var förkylda.

I trädgårdarna var inte annat än timjan, purjo, gärjam och
sådant där. Man tog aldrig in blommor, inte vilda heller.

Jag tror de tvättade sår med brännvin.

Demena talade om för den andra om "lyte", moran talade om
det för dottern och ibland hjälpte det.

Här var en som hade fått en pojke, och han hade utslag.

Barnmorskan sa: "Du skall inte tvätta honom utan med havresoppa"

Men det blev bara värre. Då sa min svägerska, som hade hört det
av sin mor: "Nu när solen går ner, ska du gå ner i rännan och
ta vatten uppför och inte säga någonting, och sen ska du kasta
det nerför. Och så ska du göra två söndagar och en torsdag."

Och pojken blev så fin som han aldrig hade varit.

LUF 72

ACC. NR M. 14482:2

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det var en pojke som hade eksem. När hans mor dog sade de:

"Innan hon blir kall ska ni ställa honom bredvid henne och ta hennes högra hand och stryka överallt på kroppen på honom."

Och det var konstigt, för han blev bra.

Dänskt och svenskt.

När jag var 11 år kom jag till Danmark och skulle tjäna. Vi fick först gå till prästen och fråga om vi fick vara fria från skolan över sommaren. Vi gick ju mest på sommaren och var mer fria på vintern. Det var mest töser som åkte över för att passa barn. Det var bara för att man skulle ha en plats över sommaren. Jag tror inte det var bättre betalt, men kanske någon av dem som var störst fick lite mer. Kvinnorna i Danmark följde med kärror in till Gammelstrand och prångade med fisk och kom inte hem förrän om kvällarna.

Var söndag när frun var hemma var vi fria. Jag var i Torbaek; där var somliga som åkte till Skovshoved.

Danskarna kom och frågade: "Kan vi inte få en pige till sommaren?". De kom hit till Hven för att köpa ankor, ägg och höns, men inte för att arbeta. Jag hade en moster, som skicka en av sina pågar upp till ett ställe och skulle köpa 10 ägg. Men alla äggen var sura. Då sa hon till moran där: "Här du, alla äggen var sura." - "Ack, ja, jag trodde du skulle sälja dem till danskarna."

Mor hon hade också tjänt i Dannemärk i många år. Koleran
grasserade där och så kom där en båt hit och lade till, ja där
var ju ingen hamn så de fick dra upp den en bit på land. "Åck", sa
mor, "det är ju de som kommer". Hon gick ner och frågade vad de
ville, men så kom där en tullare och sade att de hade koleran i
Danmark och hon var tvungen att följa med båten.

Den lille som jag passade skulle ligga var middag. Då blev
jag satt bredvid bestefar och skulle knyta nät tills den lille
vaknade. O, vad jag tyckte det var långt! En sån gubbe, han kunde
ju ha låtit mig gå ut ett tag i stället.

Och när jag var fri sprang jag många gånger ner till vattnet
och tittade bort här mot Hven.

LuF 92

Ändrade vanor vid landsbygdhemmens matbrödsfärsörjning.

Det minns jag att det varade i långa tider att folk bakade
själv. Den ene efter den andre slutade sen, och så satte här sig
ner en bagare och så blev det nytt bröd. Annars var häf en bak-
ugn i nästan varje hus. Det är inte så många år sen de slutade,
en 30 år är det nog.

Det var husarna som slutade först, bönderna blev vid det
längre.

I spisugnen bakade de bara vetebröd.

Jag tänker ibland: "Nu fryser de kakor, och så förr skulle
man lägga så väl över brödet, så det inte skulle bli fruset."

Den gamla ugnen välte de och kastade i sjön. Så gjorde de
en tvättstuga eller så där den hade stått.

Husbondefolk och tjänstefolk.

När jag var 11 år så kom jag till Danmark och skulle passa en liten. Där fick jag 10 kr för sommaren. Sen var jag på en gård här på Hven i fyra år och fick 25 kr om året, sen 35, 45 och 50.

Där jag var, var vi 2 pigor och 3 drängar. Det var en stor gård. Vi tog plats för året; man fick inte ta mindre. Den 24 oktober slutade man.

Bonden gjorde samma arbete som tjänarna, och frun hade nog att göra, där var många barn, laga mat och så. Alla tjänarna var lika goda, var och en fick göra det den förmådde.

Karlarna de skötte ju marken och sådde, och på vintern tröskade de med plejlar. Det varade ju hela vintern. De skulle fodra och gödsla. Karlarna slaktade djuren, sen fick fruntimrerna göra resten. Fruntimrerna skulle mjölka. Om sommaren hade de djuren långt borta, då fick lensköra mjölken hem. En fick arbeta alldeles kolossalt. Om sommaren skulle en väva och hjälpa till med hösten.

LUF 105

Inga skörde-maskiner hade de utan de skulle hugga med lie.
När karlarna hade ätit middag skulle de slipa lien och töserna
skulle dra slipstenen.

Vi skulle opp klockan halv fem och sen var vi aldrig fria
På kvällarna förrän klockan nio. Vi fick sitta inne och arbeta,
vi fick spinna. Sen skulle man gå och lägga sig eller också gick
Man ut vid vägen och såg om där var något folk. Varannan söndag
hade vi fritt hela dagen. Den minste var 16 år och han fick ar-
beta lika länge som de andra. Karlarna blev inte fria klockan
nio, för de skulle ge nattafoder.

Vi fick aldrig gjort något till oss själv. Jag sprang hem
till mör och fick stickat strumpor. Då kostade ett hekto ull-
garn 45 öre.

Drängarna bodde i stallet. Där hade de ett litet, litet
rum, som de kallade drängkammaren. Man kunde inte elda, men de hade
varmare än vi som bodde i pigkammaren. Vi låg i samma säng.
De första åren jag var på gården hade de öppen spis och kokte
på en trefötting, så där var inte varmt i köket heller.

Vi åt tillsammans med de andra. Var hade sin plats och var hade sin sked. Det var hornskeदार. Husbonden satt vid bordänden. Folkastua hade de i prästgården när jag gick och läste. Vi satt där, och där lagade de mat på en stor spis. Där var får som hade lamm, de hade en kätte där i stugan. Det var ju för kallt för dem i stallen.

O, nej, vi var inte ihop med böndernas barn. Vi tågade till Måsen (mossen) på kvällarna. På Måsen dansade vi på gräset och sjöng. Annars träffades man på vägarna och tågade fram och tillbaka tills det var tid att gå hem.

Där var ju farligt många barn i var stuga, en 7-8 stycken, så där var ju alltid någon som fick ge sig ut och tjäna. Så fick man en krona i fästepeng. Där var många tjejer som reste till Danmark och tjänade.

Husbonden och frun sa alltid du till oss. Vi sa mor till frun, och till honom tror jag vi sa namnet. De sa bara: "Nu ska du göra de' och de'", de frågade aldrig oss vad vi tyckte.

Lu F 103

Gudstjänst

Från vart ställe skulle en gå till kyrkan varje söndag. Någon av husbondefolket gick en söndag, någon av tjänstefolket nästa.

Man klädde sig i sina bästa kläder. De allra äldsta hade på sig en vit klut. Sen fick de ju silkeschaletter som skulle vara svarta. En man här uppe var klädd i bonjour och hög hatt, och när jag frågade vad som stod på svarade de, att han skulle gå till nattvarden. Fruntimmerna hade stora vita förkläden med en bred "sko" nertill. Jag kan minnas de gamla bonnafruarna hur fina de var med stor vit krage, virkad eller sydd. Svart hade man när man skulle gå till nattvarden men inte långfredag, vad jag kan minnas.

Vi brukte gå in i vapenhuset och stå och prata där före gudstjänsten. På den tiden var där ju klockor i klockstapeln, så då ringde de i den borta vid möllan.

Precis när kantorn började spela så tågade vi in. Fruntimmerna gick till vänster, karlarna till höger.

Hän var så noga, den här Gemsell, så det var inte bra att komma för sent.

De fyra nedersta bänkarna var för de fattiga. Ibland fick de resa sig och lämna plats till de andra som skulle sitta där. Jag frågade en gång en lantbrukare varför de fattiga skulle sitta nederst, och då sa han att de andra som satt längre fram var skattebetalare. Patronens satt nästan uppe vid predikstolen; där var bara plats till "dom själve". De var så viktiga när de gick uppför gången.

Karlarna lade sina hattar i fönsterkarmarna. Jag tror inte där var några krokare i bänkarna. Och så var där ju ingen eldning, inte förrän på slutet blev där det. De fick bara packa sig ihop för att hålla värmen.

Kryddekvastarna gick från den ena till den andra. Där var "sylvia" i dem. De som var riktigt fina hade en silverdosa med litet parfym på en svamp, som de skickade ikring.

När där skulle vara konfirmation, så klädde de hela kyrkan med grönt. Annars var där bara ljus. Det var nog orgeltramparen som tände dem. Han hette Per Bengtsson. När det var tacksägelse över honom, sa prästen fel: "... Nu trampare och bälglägare..."

När prästen bad böner, skulle man ju falla på knä. Det var nog bara i gamla kyrkan. Det var inte alla som gjorde det, men de gamle gjorde det alltid. Resa sig upp - jag kan inte säga när det var, men de som hade sorg satt alltid, begravningsgästerna också; men förr var det ju inte bisättning i kyrkan, de bar dem direkt ut till graven.

Alltid predikade han två timmar. Det var många som satt och sov, i alla fall bönderna, de var ju uppe tidigt.

Jag tror de sjöng fortare förr, i alla fall ibland. Melodierna är nog de samma. Jag kan minnas melodier och så tänker jag: "Det är ju den psalmen." Där var ju inte många som hade psalmböcker. Somliga hade någon storstilt bok - det var ju inte de bokstäverna som de har nu - de gamle såg ju dåligt och hade inga glasögon. Man fick själv ha med sig psalmbok men de flesta lät sina ligga i kyrkan.

ACC. NR M. 14482:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Han hette Kristen skräddare

Där var en gammal gubbe som satt nedanför predikstolen. Han hade ett litet fyrkantigt bo han kröp in i och satt där. När predikan var slut gick han upp till prästen med sina papper.

*(den gamla
klockarebänken)*

De hade någon sorts låda med en stång i när de tog upp kollekt och så gick den runt. De tog upp kollekt var söndag. De började nog där nere hos de fattiga. De hade pengar med, men de gav inte så mycket, mest ettöringar och tvåöringar. "Vi får ha en tavlepeng". - "Ja, har du inte en ettöring?"

Alltid när kantorn spelade den sista psalmen, så reste sig alla de som skulle hem och laga middag och gick. De andra reste sig en bänk i taget, när gudstjänsten var slut.

De som hade haft skjuts körde hem igen och kom tillbaka när predikan var slut.

Berätta när de kom hem - det skulle endast vara om där var någon som var död eller det hade lyst. Det var ju nyheter. Jag minns när jag var liten, så frågade mor när jag kom hem: "Nå, vad var ingången i dag?" och det skulle jag minnas.

(ingångsorden)

ACC. N:R M. 14482:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Han hade sån makt över folket, den prästen. Jag minns där
var en tös som skulle inskrivas till konfirmation. Då sa han
att hon skulle komma till honom och tjäna. Hon sa att det ville
hon inte. Då sa han att då behövde hon inte komma dit mer. Då
reste hon till Danmark och tjänade och blev aldrig konfirmerad.

Nattvardsgång.

Var gång prästen pålyste skulle man gå till nattvarden.
Förr i världen skulle man teckna sig i förväg. Där var aldrig
någon som blev vägrad, men en gång var det en som skulle ha lyst
för sig, som inte hade varit till nattvarden på länge. Men han
måtte gå till nattvarden först. Där var dog de som man tyckte
var ovärdiga, men det sa man inte utan bara tänkte.

Man skulle gå till prästen och teckna sig, så skrev han
upp ens namn. Det skulle helst vara ett par dagar innan, men som-
liga blev inte färdiga till det förrän på söndamorgonen.

Skriftermålet var klockan 9, och så var de ju färdiga långt
innan gudstjänsten började klockan 10. De som hade goda vänner
på Kyrkbacken sprang ner och pratade med dem. Det var ju kallt
i kyrkan, så de var glada att de fick komma upp och röra på sig.

Man skulle inte äta alls innan man gick till nattvarden.
Fasta hörde till inbördes beredelse, det sa prästen.

Man skulle ha en vit näsduk i handen, och när man nu gick till nattvarden, så när man hade fått vinet, torkade man sig om munnen med näsduken.

De översta bänkarna började, de fattige fick gå till sist. Ibland var där så många som tågade oppåt gången så de fick stå i gången tills de första blev färdiga.

När man kom hem så skulle man ha middag. De hade inget särskilt, för de levde ju enkelt.